

УДК 373.015.31:7(477)(045)

Олена Ткачук, викладач вищої категорії, Відмінник освіти України
Теребовлянського вищого училища культури

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Стаття присвячена проблемі естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва як важливої складової процесу розвитку особистості. Акцентується увага на теоретичних розробках у даній галузі та різнобічних підходах до даної проблематики. Висвітлено проблеми художньо-естетичного виховання молоді засобами образотворчого мистецтва.

Ключові слова: естетичне виховання, образотворче мистецтво, розвиток, студенти, здібності, творчість.

Літ. 7.

Елена Ткачук, преподаватель высшей категории, Отличник образования Украины
Теребовлянского высшего училища культуры

ЕСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ЛИЧНОСТИ СРЕДСТВАМИ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

Статья посвящена проблеме эстетического воспитания средствами изобразительного искусства как важной составляющей процесса развития личности. Акцентируется внимание на теоретических разработках в данной области и разносторонних подходах к данной проблематике. Освещены проблемы художественно-эстетического воспитания молодежи средствами изобразительного искусства.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, изобразительное искусство, развитие, студенты, способности, творчество.

Olena Tkachuk, Teacher of the higher category, Excellence of Education of Ukraine
Terebovlya High College of Culture

THE AESTHETIC EDUCATION OF THE INDIVIDUAL BY MEANS OF THE FINE ARTS

The article deals with the aesthetic education by means of the fine arts as an important part of the process of personality development. It focuses on theoretical developments in the given field and diverse approaches to this issue. The article highlights the problems of artistic and aesthetic education of youth by means of art.

Keywords: aesthetic education, fine arts, the development of the students, faculty, creativity.

Постановка проблеми. Сучасна система освіти зорієнтована на особистість, яка повинна вміти сприймати, цінувати і примножувати матеріальні та духовні цінності, які за своїм змістом і спрямованістю стверджують ідеї добра і краси. Саме тому у виховній системі ВНЗ одна з провідних ролей належить естетичному вихованню, яке володіє могутнім засобом впливу на особистість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій
Проблема формування естетичної картини світу сучасної студентської молоді в контексті естетичного виховання завжди знаходилась в центрі уваги педагогічної громадськості, про що свідчать праці провідних педагогів-класиків на різних історичних етапах (П. Каптерев, Я.А. Коменський, С. Миропольський, С. Русова, Ж.-Ж. Руссо, Г. Сковорода, С. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.). У XX ст. над проблемами естетичного виховання працювали такі відомі

західноєвропейські мислителі, як Р. Арнхейм, С. Гесен, Дж. Д'юї, Т. Манро, Г. Рід та ін. До проблем виховання творчої особистості зверталися такі вчені, як В. Андрущенко, А. Єремєєв, І. Зязюн, М. Кіященко, М. Лещенко, Л. Масол, М. Овсянніков, В. Роменець, О. Рудницька, В. Шестаков та ін.

Сьогодні питаннями розвитку естетичної освіти та духовності особистості займаються: А. Бойко, В. Бутенко, Н. Миропольська, О. Рудницька, Н. Фунтікова, Г. Шевченко.

Проблемами формування естетичного сприйняття світу засобами образотворчого мистецтва в сучасному ВНЗ займаються: Т. Антоненко, Т. Агапова, О. Берестенко, С. Коновець.

Аналіз наукових доробків свідчить про те, що естетика та виховання прекрасного в людині було і залишається актуальним, що зумовлює необхідність узагальнення напрацьованих досліджень для втілення теоретичних ідей в безпосереднє коло діяльності.

Мета статті полягає у висвітленні естетико-виховного впливу засобів образотворчого мистецтва на особистість студента.

Виклад основного матеріалу. Сучасна освіта володіє величезною силою естетично-емоційного впливу, яка вимагає осмислення і творчого впровадження прогресивних концепцій художньо-естетичної педагогіки. Зазначимо, що гармонійна особистість може сформуватись тільки у процесі творчості, яка тісно поєднана з активним життям індивіда, оскільки без формування творчості неможливий розвиток художнього смаку і духовний розвиток в цілому. Естетичне виховання особистості відіграє одну з провідних ролей при формуванні гармонійно розвиненої особистості. Естетичне виховання – цілеспрямований процес формування у людини естетичного ставлення до дійсності. Це ставлення з виникненням людського суспільства розвивалося разом з ним, втілюючись у сфері матеріальної і духовної діяльності людей. Воно пов'язане зі сприйняттям і розумінням ними прекрасного в дійсності, насолодою їм, естетичним творчістю людини і передбачає формування здібностей до розуміння та сприймання прекрасного в усіх сферах життєдіяльності. Підтвердженням цього є думка Я.А. Коменського, який вважав, що заняття образотворчим мистецтвом дозволяють розвинути почуття прекрасного, навчають “помічати правильність та витонченість форми в предметах”, іншими словами, формують потребу насолоджуватися красою природи та витворами мистецтва [4, 32], а також сформувати естетичне ставлення до дійсності. Таке ставлення передбачає специфічний вид суспільно значущої діяльності, здійснюваної суб'єктом (суспільство та його спеціалізовані інститути) по відношенню до об'єкта (індивід, особистість, група, колектив, спільність) з метою вироблення у останнього системи орієнтації у світі естетичних і художніх цінностей відповідно зі сформованими в даному конкретному суспільстві уявленнями про їх характер і призначення. У процесі виховання відбувається прилучення індивідів до цінностей, переведення їх у внутрішній духовний зміст шляхом інтеріоризації. На цій основі формується і розвивається здатність людини до естетичного сприйняття і переживання, його естетичний смак і уявлення про ідеал. Виховання красою та через красу формує не тільки естетико-ціннісну орієнтацію особистості, а й розвиває здатність до творчості, до створення естетичних цінностей у сфері трудової діяльності, в побуті, у вчинках і поведінці і, звичайно, у мистецтві.

Мистецтво – особливо сильний і незамінний

засіб естетичного виховання, впливаючи на психо-емоційний стан вихованця, воно активізує його до сприйняття навколишнього середовища, урізноманітнює повсякденну діяльність та надихає для нових звершень. Тому будь-яке художнє явище вимагає від того, хто його сприймає, відповідної “сенсорної готовності”, тобто певного рівня розвитку процесів сприйняття.

Аналізуючи наукові джерела із даної проблематики, зазначимо, що естетичне виховання розглядається у різних аспектах та із різних позицій зокрема, В. Мазепа наголошує, що естетичне виховання – це система комплексного, планомірного, цілеспрямованого і послідовного впливу на людину, у результаті якого в неї виникає певна світоглядна установка на безпосередню творчу оцінку дійсності і власного життя в суспільстві як прояв естетичних категорій. Л.А. Волович, Н.І. Кимценко дане поняття розглядають як органічну сукупність послідовних і цілеспрямованих впливів на людину. В свою чергу А.І. Комарова розуміє його як суспільне явище, сутність якого полягає в тому, що воно є цілеспрямованим засобом соціального відтворення людини як сукупності суспільних відносин, відтворення здібностей роду “людина”, тих, що склалися і складаються у властивостях кожного індивіда [3, 28]. І.А. Каїрова та Ф.Н. Петрова наголошують, що естетичне виховання – цілеспрямоване формування естетичних смаків та ідеалів особистості, розвиток її здібностей до естетичного сприйняття явищ дійсності та творів мистецтва, а також до самостійної творчості у галузі мистецтва [7, 799]. Отже, естетичне виховання виявляє механізм виховання передачу та засвоєння необхідного досвіду, який спонукає до естетичної діяльності, що передбачає вміння відрізнити огидне від прекрасного і відповідно до цього будувати свою дійсність.

Завданням естетичного виховання є розширити кругозір сучасного студента, прищепити знання про закони естетики і художньої творчості, про критерії краси і мистецтва в дійсності. Таке виховання передбачає цілеспрямовані впливи на особистість, які підвищують рівень емоційності, чим поглиблюють чуттєве сприйняття дійсності. Зосередженість інтересів на мистецтві є обов'язковою передумовою для художнього розвитку студентів формування художніх ідеалів. Кінцевим результатом естетичного виховання на думку Г. Апресян є сформована звичка “безпосереднього і постійного спілкування з істинно прекрасним. Така звичка повинна стати стійкою життєвою потребою” [1,

73], адже всі естетичні переживання в процесі творчої праці, розвивають здібності бачити, розуміти, цінувати прекрасне в оточуючому світі, а також прагнення брати участь в його творінні.

Формування художньо-творчих здібностей, в свою чергу потребують особливої методики. Так Б. Теплов вважав, для творчого розвитку особистості їй потрібно вчитися, тому, що спроможність до сприйняття і пізнання мистецтва не є вродженою, вона формується і розвивається поступово [5, 98]. А тому, виховання мистецтвом слід починати з раннього віку і саме з організації середовища. Все, що оточує вихованця повинно бути прекрасним, і виховувати любов до краси. Ці думки розділяв К. Лепілов, який вважав, що тільки так можна розвинути художні почуття, любов до прекрасного і бажання творити красу [2, 46]. В останні роки з метою розвитку естетичних суджень і поглиблення естетичних поглядів широко використовують такий методичний прийом, як спонукання вихованців до вираження свого ставлення до досліджуваного художнього твору. О.Р. Медведєва вважає, що методологічною основою і важливим принципом естетичного виховання на сучасному етапі є ідея комплексного підходу, який у реалізації системи естетичного виховання має подвійне значення. По-перше, система естетичного виховання має будуватися так, щоб різні види мистецтва постійно взаємодіяли між собою у процесі впливу на особистість. По-друге, естетичне виховання як виховання засобами мистецтва, так і засобами дійсності повинно стати органічною частиною будь-якого виду виховання [6]. Однак, слід пам'ятати кожен вид мистецтва володіє різними виховними можливостями. Лише у різнобічних формах мистецтво спроможне сформувати різнобічну особистість. Проте, кожен вид мистецтва володіє певною структурою, її складовими є ряд засобів, які виступають завжди в комплексі. Ось чому так важливо підкреслити важливість художнього сприйняття. Ефективними виховними моментами у роботі з питань розвитку і зміцнення естетичних потреб володіє образотворче мистецтво, яке збагачує уявленнями про художні засоби передачі різноманітних уявлень, понять і суджень, а також настроїв та переживань людини. Таким чином на основі образотворчого мистецтва здійснюється становлення художніх смаків та нахилів студента. Використання засобів образотворчого мистецтва в процесі виховання особистості сприяє формуванню художнього смаку та розвитку художньо-творчих здібностей. Оскільки живопис, скульптура, архітектура, допоможуть сформулювати

почуття симетрії, пропорції, відчуття ліній, кольору і колориту, просторову уяву. Так, засобами живопису, скульптури, архітектури, графіки, виражається краса життя, природи, виражаються високі думки, почуття. Твори образотворчого мистецтва кличуть до боротьби за прекрасне, відіграють велику роль в повсякденному житті. Талант розуміти і тонко відчувати прекрасне в образотворчому мистецтві і талант створювати прекрасне в живописі, скульптурі, графіці, паперопластиці, малюванні починає формуватися в процесі особистої творчої діяльності, в процесі ознайомлення з образотворчим мистецтвом. Окрім того, Б. Смірнов виділив виховне значення малюнка. У пізнанні художніх засобів зображення дійсності в мистецтві велике значення має осмислення і засвоєння основних понять, які з точністю допомагають втілити бажані образи.

При підході до естетичного виховання особистості на основі образотворчого мистецтва, важливо своєчасно виявити природні задатки та нахили, стимулювати творчу діяльність, закріпити досягнутий успіх постійними тренуваннями і поступово ускладнювати навички уміннями і навичками. Значна роль тут відводиться компетентності педагога, який повинен виявити ті чи інші нахили, спрямувати їх у потрібне русло. Окрім того, важливо щоб в сам вихователь був еталоном для наслідування естетики у всіх відношеннях, таким чином на основі його зразка студенти матимуть можливість почерпнути певні знання та отримати стимул для власного самовдосконалення.

Також в процесі виховання студентів засобами образотворчого мистецтва велика роль відводиться позааудиторній діяльності, зокрема тим формам і заходам, які насичені естетичним змістом. В результаті чого виявляється велике прагнення до творчості та власній реалізації на основі жанрів образотворчого мистецтва. Все це розвиває почуття тонкого розуміння того, що відображає життя, таким чином мистецтво пробуджує в людині найкращі почуття і настрів до активної цілеспрямованої діяльності.

При цьому треба пам'ятати, що заняття образотворчого мистецтва лиш тоді збагачують естетикою, коли насичені позитивом та залишають приємне враження. Тому доцільно використовувати різноманітні засоби які підсилюють мотивацію для подальшої участі у даному виді діяльності, наприклад ситуації успіху, важливою умовою яких є об'єктивна оцінка художньої творчості. На думку Т. Юшко творчі здібності позитивно впливають на пізнавальну

діяльність та інтелект, сприяють виробленню правильної самооцінки себе і життя.

Висновки Отже, естетичне виховання засобами образотворчого мистецтва, будучи одним з компонентів цілісного навчально-виховного процесу, покликане сформувати у студентів прагнення до успішної професійної діяльності, входження у гармонійні відносини з довкіллям, досягнення успіхів у життєдіяльності, а також уміння будувати своє життя за законами краси. Таким чином, поряд із розвитком естетичного сприймання, прищепленням естетичних смаків у процесі естетичного виховання у студентів формується естетичне ставлення до навколишньої дійсності.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у практичному втіленні наявних теоретичних ідей естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва.

1. Артеменко М.М. *Природа і естетичне виховання учнів: навч.-метод. посіб.* / М.М. Артеменко. – К.: Рад. шк., 1984. – 80 с., С. 73.

2. Горобець Н. *Формування естетичних почуттів у молодших школярів засобами мистецтва* / Н. Горобець // *Рідна школа*. – 1999. – № 11. – С. 46 – 49. – С. 46.

3. Зеленов Л. *Курс лекцій по основам эстетики* / Л. Зеленов. – Горький: Литература, 1974. – 168 с.

4. Коменский Я.А. *Мир чувственных вещей в картинках* / Я.А. Коменский. – М.: Просвещение, 1976. – 352 с., С. 32.

5. Лобар О.О. *Історія української школи і педагогіки: навчальний посібник* / О.О. Лобар, М.Г. Стельмахович, Д.Т. Федоренко. – К.: Знання, 2006. – 447 с.

6. Медведєва О.Р. *Естетичне виховання студентів педагогічних ВНЗ* / О.Р. Медведєва *Наукові праці ДонНТУ. Серія: "Педагогіка, психологія і соціологія"*. № 1 (13), 2013.

7. *Педагогическая энциклопедия: В 4 т.* / Под ред. И.А. Каирова, Ф.Н. Петрова. – М.: Советская энциклопедия, 1968. – С.799

Стаття надійшла до редакції 26.02.2016

15 лютого 2016

Стрітення або Громниці

Це свято входить своєю датою в християнський календар, як один з найзначніших пам'ятних днів, які відзначаються усім християнським співтовариством протягом майже двох тисячоліть і стоїть в одному ряду з такими важливими подіями, як Різдво Христове, Хрещення Господнє, Великдень і т. д.

У цей День ми вітаємо всіх християн із цим Великим святом! Бажаємо всім Божих благословень, розради і підбадьорення! І ми свідчимо, що у Бога не залишиться безсилим ніяке слово. Зі святом Стрітення Господнього!

Освячення вогню трансформувалося з прийняттям християнства у освячення свічок, які називали громничними. Освячували їх у церкві після освячення води, там же запалювали і несли до хати.

Протягом року зберігали такі свічки на покуті, або ж влітали у дідухи. Такі свічки, за повір'ями, мають виняткову силу і оберігають оселю від бурі, зливи чи смерчу, ниву – від бурелому чи граду, а членів родини – від "злого ока" та хвороб.

Із Стрітенням пов'язано багато різних повір'їв та прикмет, відображених у народних прислів'ях. Наприклад: "Якщо на Стрітення сніг – чекай ранню весну на поріг", "Якщо на Стрітення капле із стріх – зима ще довго протягне", "Якщо на Стрітення погода морозна і ясна – буде весна файна".

Шепло і відлига в цей день віщували ранню і теплу весну, мороз – тривалу зиму. Коли на Стрітення ішов сніг – весна передбачалася дощова, коли лютувала хурделиця – пізня й холодна, а коли день був похмурий, без сонця, ще не даватимуть спокою морози... Крім того, селяни стежили за розміром бурульок. Вважалося: якщо у вечері вони короткі до весни снігу випаде небагато, а якщо довгі – ще будуть рясні заметілі.

